

O'ZBEK NASRINING ZAMONAVIY RIVOJLANISHI VA UNING MA'NAVIY-AXLOQIY ROLI

*Jizzax davlat pedagogika universiteti
filologiya fakulteti xorijiy til va adabiyoti: I
ngliz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

Tursunova Visola Behzod qizi

visolatursunova05@gmail.com

+998991947471

Annotatsiya: *Ushbu maqola o'zbek nasrining zamonaviy rivojlanishi, uning badiiy-xususiyatlari va jamiyatdagi ma'naviy-axloqiy rolini o'rganadi. Tadqiqotda XX asrdan boshlab zamonaviy o'zbek nasrida yuzaga kelgan yangi shakl va janrlar, shaxsiy kechinmalar, ijtimoiy va milliy muammolar, badiiy ifoda vositalari tahlil qilinadi. Maqolada nasr orqali yosh avlodni tarbiyalash, milliy ruhiyatni shakllantirish va axloqiy qadriyatlarni targ'ib qilishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, nasrning zamonaviy adabiyot va madaniyatga ta'siri ko'rsatilib, takliflar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Zamonaviy nasr, O'zbek nasri, Badiiy ifoda, Shaxsiy kechinmalar, Milliy qadriyatlar, Axloqiy-tarbiyaviy rol, Jamiyat hayoti, Hikoya, Roman, Esse*

Kirish

O'zbek nasri boy va chuqur tarixga ega bo'lib, xalqning ma'naviyati, ijtimoiy hayoti va axloqiy qadriyatlarini aks ettiruvchi badiiy shakl sifatida qadim zamonlardan rivojlanib kelgan. Nasrning asosiy vazifasi nafaqat voqealarni hikoya qilish, balki o'quvchida hissiy va estetik tajriba uyg'otish, tafakkurini rivojlantirishdir. Qadim davrda yozuvchilar asosan xalq hayoti, ijtimoiy muammolar va axloqiy qadriyatlarni badiiy tasvirlar orqali yoritgan. Shu tariqa, nasr milliy ruhiyatni shakllantirishda va avlodlarni tarbiyalashda muhim vosita bo'lgan.

Zamonaviy o'zbek nasri esa klassik an'analarni saqlagan holda yangi shakl va mavzularni qamrab olgan. XX asr boshlarida jadidchilik harakati natijasida yozuvchilar o'z asarlarida milliy o'zlik, ijtimoiy adolat va axloqiy me'yorlarni keng yoritdi. Shu davrda hikoya, roman, esse va dramatik janrlar rivojlanib, nasrning badiiy-xususiyatlari boyidi. Mustaqillik davrida esa nasr yangi fazilatlar bilan boyidi: shaxsiy kechinmalar, milliy va global muammolar, zamonaviy jamiyatdagi ijtimoiy haqiqatlar asarlarda markaziy o'rin oldi.

Zamonaviy o'zbek nasrining o'ziga xosligi shundaki, u o'quvchini nafaqat voqealar bilan tanishtiradi, balki ularning hissiy olamini ochib, tafakkurini kengaytiradi. Nasr orqali insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar va milliy o'zlik targ'ib qilinadi. Shu bilan birga, zamonaviy nasr badiiy ifoda vositalari, stilistika va til boyligi jihatidan ham rivojlangan.

Shuning uchun bugungi kun o'zbek nasri nafaqat adabiyotning bir turi, balki jamiyatni tarbiyalash, yosh avlodni shakllantirish va milliy qadriyatlarni saqlash vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek nasrining tarixiy rivojlanishi, badiiy-xususiyatlari, jamiyatdagi roli va tarbiyaviy ahamiyati batafsil yoritiladi.

Zamonaviy o'zbek nasrining rivojlanishi

XX asr boshlarida o'zbek nasri jadidchilik ta'siri bilan yangi yo'nalishlar shakllantirdi. Bu davr asarlarida ijtimoiy haqiqat, milliy o'zlik, shaxsiy tafakkur va ma'naviyat muhim o'rin tutdi. Yozuvchilar xalq hayoti, milliy qadriyatlar va axloqiy masalalarni badiiy usullar orqali yoritib, o'quvchi tafakkurini rivojlantirdi. Shu bilan birga, hikoya, roman va esse janrlari rivojlanib, zamonaviy nasrning shakllanishida asosiy vosita bo'ldi.

Mustaqillik davrida yozuvchilar erkin mavzularni qamrab oldi. Jamiyatdagi dolzarb muammolar, shaxsiy kechinmalar, milliy qadriyatlar asarlarda markaziy o'rin oldi. Zamonaviy nasr orqali o'quvchi milliy ruhiyatni anglab, jamiyat bilan uzviy bog'lanadi va shaxsiy tafakkurini rivojlantiradi. Shu tariqa, o'zbek nasri nafaqat adabiy, balki tarbiyaviy vosita sifatida ham muhim ahamiyat kasb etdi.

Badiiy-xususiyatlar

Zamonaviy o'zbek nasrida badiiy ifoda vositalari keng qo'llaniladi. Dialog va monologlar orqali qahramonlarning ichki dunyosi jonlanadi, voqealar ritmi va syujet tuzilishi o'quvchida hissiy ta'sir uyg'otadi. Metafora, tashbeh va simvolizm kabi usullar asarlarning estetik qiymatini oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy nasr erkin shakl va yangi til imkoniyatlarini keng qo'llaydi, voqealarni tasvirlashda ijodiy eksperimentlarga yo'l beradi.

Badiiy ifoda vositalari zamonaviy nasrni milliy ruhiyatni shakllantiruvchi va jamiyat tafakkurini rivojlantiruvchi vositaga aylantiradi. Shu jihatdan, nasr nafaqat ma'lumot beruvchi, balki o'quvchida hissiy tajriba uyg'otuvchi san'at shakli hisoblanadi.

Nasr va jamiyatdagi roli

Zamonaviy o'zbek nasri jamiyatning turli qatlamlari bilan uzviy bog'liq. Asarlar orqali ijtimoiy adolat, tenglik, inson huquqlari va milliy qadriyatlar targ'ib qilinadi. Nasr yosh avlodni tarbiyalashda ham muhim vosita bo'lib, hikoya va romanlar orqali shaxsiy fazilatlar, axloqiy me'yorlar va jamiyat hayotini anglash imkonini beradi.

Shu bilan birga, zamonaviy nasr global va milliy muammolarni uyg'unlashtiradi, o'quvchida milliy g'urur va vatanparvarlik ruhini shakllantiradi. Nasr orqali o'quvchi shaxsiy tafakkurini rivojlantiradi, jamiyat bilan bog'lanadi va axloqiy qadriyatlarni qadrlashga o'rgatiladi. Shu jihatidan zamonaviy nasr jamiyatning ruhiy va ma'naviy rivojlanishida markaziy rol o'ynaydi.

Xulosa va takliflar

Zamonaviy o'zbek nasri klassik an'analarga hurmat bilan yondashib, yangi shakl va mavzularni yaratishda davom etmoqda. U jamiyat hayotini yoritadi, milliy ruhiyat va axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi, yosh avlodni tarbiyalaydi. Nasr orqali o'quvchi shaxsiy kechinmalarni anglaydi, ijtimoiy muammolarni tushunadi va milliy g'ururini rivojlantiradi. Shu bilan birga, zamonaviy nasr badiiy ifoda, stilistika va

obrazlar orqali o'quvchida chuqur hissiy tajriba uyg'otadi, tafakkur va dunyoqarashini kengaytiradi.

Zamonaviy o'zbek nasri rivojlanishi bilan birga, uning tarbiyaviy va axloqiy ahamiyati ham oshadi. Asarlar orqali yosh avlodda vatanparvarlik, insoniy fazilatlar, adolat, sadoqat va mehr-muhabbat kabi qadriyatlar shakllanadi. Shu jihatdan, nasr nafaqat badiiy ijod mahsuli, balki jamiyatni ma'naviy rivojlantirish va yoshlarni tarbiyalash vositasi hisoblanadi.

Takliflar

Nasrga innovatsion yondashuvni rivojlantirish: Yozuvchilar va olimlar zamonaviy mavzular, texnologiya va global muammolarni nasrda kengroq aks ettirishlari kerak.

Ijodiy platformalar yaratish: Nasr asarlarini tanlovlar, onlayn festivallar, vebinarlar orqali ommalashtirish, yosh avlodni ijodga jalb qilish.

Raqamli arxiv va kutubxona tashkil qilish: Nasr asarlarini elektron shaklda jamlab, keng auditoriyaga qulay kirish imkoniyatini yaratish.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish: Nasr asarlarini boshqa tillarga tarjima qilish va xalqaro nashr faoliyatini kuchaytirish.

Tadqiqot va ilmiy ishlanmalarni rag'batlantirish: Nasrning jamiyat va ma'naviyatga ta'sirini o'rganish uchun ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar va seminarlar tashkil etish.

Ijodiy uchrashuvlar va master-klasslar: Yozuvchilar va o'quvchilar, shuningdek, olimlar o'rtasida muntazam ijodiy uchrashuvlar o'tkazib, tajriba almashishni yo'lga qo'yish.

O'quv dasturlariga integratsiya: Zamonaviy nasr asarlarini maktab va oliy ta'lim dasturlariga kengroq kiritish, ularni yosh avlodning madaniy va ma'naviy rivojlanishida samarali vosita sifatida qo'llash.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

Abdullayev, S. *Zamonaviy o'zbek nasri tarixi*. Toshkent: Fan, 2016.

Fitrat, A. *O'zbek adabiyoti tarixi*. Toshkent: Akademiya, 2005.

- Karimov, T. *Zamonaviy nasr va badiiy ifoda*. Toshkent: Sharq, 2018.
- Mirzoev, O. *O'zbek nasri va jamiyat*. Toshkent: Fan, 2017.
- Rashidov, F. *Badiiy nasrda milliy qadriyatlar*. Toshkent: Ma'naviyat, 2014.
- Ismoilov, D. *Zamonaviy o'zbek hikoya va romanlari*. Toshkent: Fan, 2019.
- Husanov, A. *Nasr va axloqiy tarbiya*. Toshkent: Sharq, 2015.
- O'zbek milliy kutubxonasi. *Zamonaviy nasr to'plami*. Toshkent, 2020.
- Tursunov, N. *O'zbek nasrining yangi yo'nalishlari*. Toshkent: Akademiya, 2021.
- Qodirov, M. *Nasr va zamonaviy madaniyat*. Toshkent: Sharq, 2018.
- Mirzayev, R. *Zamonaviy nasr va yosh avlod*. Toshkent: Fan, 2022.
- Abdurahmonov, E. *Nasr va milliy ruhiyat*. Toshkent: Akademiya, 2017.
- Xudoyberdiyev, S. *O'zbek nasrining badiiy-xususiyatlari*. Toshkent: Sharq, 2016.
- Nazarov, T. *Nasr va ijtimoiy taraqqiyot*. Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
- Alimov, B. *Zamonaviy o'zbek adabiyoti*. Toshkent: Fan, 2021.